

برنامه ریزی کاربری اراضی حاشیه رودخانه شهری با رویکرد توسعه پایدار - نمونه موردی رودخانه کشف رود مشهد محمدهادی مهدی نیا - محبوبه باقری

چکیده

در دهه های اخیر در کشور ایران شاهد رشد سریع جمعیت و افزایش شهرنشینی بوده ایم. یکی از مشهورترین عوارض توسعه سریع شهرنشینی، پیدایش پدیده کمبود زمین و مبارزه برای تصاحب زمین می باشد و برجسته ترین اقدام سیاسی توده های شهری در بسیاری از شهرها تصاحب غیرقانونی زمین در خارج از محدوده شهرها است که به رشد و توسعه بدون برنامه و بدقواره شهرها دامن زده و راه را برای برنامه ریزی های آتی کاربری های اراضی شهری تنگ تر می کنند. لذا حفظ الگوهای منسجم و مطلوب توسعه شهری از مشکلات اکثر شهرها می باشد و تنها راهکار مطلوب توسعه شهری همگون، برنامه ریزی برای نحوه استفاده از اراضی حاشیه رودخانه شهری برای حال و آینده شهرهاست؛ چرا که برنامه ریزی کاربری اراضی حاشیه رودخانه شهری یکی از محورهای اصلی برنامه ریزی شهری است که همراه با برنامه ریزی شبکه، فضای سبز، تاسیسات شهری و ...، استخوان بندی اصلی شهر و نحوه توسعه آتی شهر را مشخص می کند. نحوه رویکرد و چگونگی برنامه ریزی کاربری اراضی رودخانه شهری نه تنها نقش اساسی در کیفیت و کارایی برنامه های جامع شهری خواهد داشت؛ بلکه اساس نظام توزیع فعالیت ها، خدمات و سرانه کاربری ها را تعیین نموده و به توسعه پایدار شهری خواهد انجامید. تحقیق حاضر سعی دارد نمودهای عینی برنامه ریزی کاربری اراضی رودخانه کشف رود در توسعه پایدار شهر مشهد را مورد ارزیابی قرار داده و نحوه انطباق یا عدم انطباق کاربری ها به لحاظ کمی با استانداردهای مورد استفاده، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

واژگان کلیدی: برنامه ریزی شهری، کاربری اراضی، توسعه پایدار، کشف رود، رودخانه شهری

۱-۱- مقدمه

شهرها همانند موجودات زنده دارای اجزای مختلفی هستند که هر کدام از این اجزاء در ارتباط با همدیگر، به مثابه سیستمی عمل می کنند که به دنبال هدف مشترک در تکاپو و تحرک می باشند. این هدف مشترک نیل به توسعه و تکامل است. (فیروزی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۱۱۵) روند مدرنیزاسیون از آغاز قرن ۱۸ با سرمایه گذاری های فراوان در شهرها و افزایش جمعیت در فضای آنها همراه بود که توسعه وسیع شهرنشینی را نیز سبب شد. این توسعه هر چند دربردارنده بسیاری از مزایا و عوامل رفاهی بود، اما مشکلاتی از قبیل ازدحام، آلودگی صوتی، سروصدا، هیجانات و ... را در چنین فضایی در پی داشت. (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۶۰)

امروزه به نظر می رسد تقاضا برای توسعه پایدار شهری و شهرهای پایدار مهمترین چالش فراروی بشریت در قرن ۲۱ باشد. از سوی دیگر جستجو برای یافتن شهری ایده آل، یعنی آن شکل از شهر که بتواند هم امتیازات تکنولوژیک و هم روحیه سالم زندگی را بر اساس ایده های روشنگرانه عدالت اجتماعی بیان کند یکی از دلمشغولی های بسیاری از صاحب نظران شهرسازی و برنامه ریزی شهری است. دسترسی عادلانه به زمین و استفاده بهینه از آن یکی از مولفه های اساسی در توسعه پایدار و عدالت اجتماعی است. (مشیری و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۷۴) یکی از مهم ترین اهرم های موثر برای تکامل برنامه ریزی شهری و غنای توسعه پایدار، توجه به برنامه ریزی کاربری اراضی رودخانه شهری است که به وسیله آن مشکلات شهرها را حل نموده و نوع مصرف زمین در شهر